

gat; unde et difficiliter solvitur; quæ omnia ex discursu materiæ constabunt.

DISPUTATIO IX.

DE PRIMO EFFECTU EXCOMMUNICATIONIS MAJORIS, QUI EST PRIVATIO ORATIONUM ET SUFFRAGIORUM ECCLESIE.

Juxta ea, quæ paulo antea definivimus, prius prosequemur omnia, quæ ad excommunicationem majorem pertinent, cum illa sola simpliciter excommunicatio sit; postea vero de minori excommunicatione breviter dicemus. Visum est autem prius tractare de effectibus, quam de causis excommunicationis, tum quia tota ratio, et substantia hujus censuræ consistit in hujusmodi effectibus, quos quasi formaliter conferre videtur, quia nihil aliud est, quam vinculum quoddam morale, removens hominem a communicatione quorundam Ecclesiasticorum bonorum; quam remotionem seu privationem vocamus effectum, scilicet per se et proximum hujus censuræ; tum etiam quia fere cætera omnia, quæ de causis inducentibus vel tollentibus hanc censuram desiderari possunt, ex dictis de censuris in communi possunt breviter expediri; quæ autem ad effectum pertinent, sunt maxime propria, et ideo accuratius sunt hoc loco pertractanda. Est autem advertendum, quod, licet effectus adæquatus hujus censuræ unus sit, scilicet, totalis privatio Ecclesiasticæ communicationis, tamen, quia in illa communicatione plura bona includuntur inter se valde diversa, per respectus ad illa distinguuntur plures effectus inadæquati, de quibus sigillatim et in particulari dicere oportet, ut clarior, et expeditior sit doctrina. Hic ergo dicemus de privatione suffragiorum communium, ad quam passive tantum, ut sic dicam, se habet excommunicatus; nam si quæ obligatio moralis ibi intervenit, in alios cadit, ne pro ipso orent, aut suffragia illi applicent; ipse vero solum fit quasi incapax vel indignus talium orationum, vel suffragiorum. Videndum ergo est, qualis sit hæc obligatio, et ad quos actus vel personas extendatur.

SECTIO I.

Utrum grave peccatum sit communes orationes vel suffragia Ecclesiæ offerre pro excommunicato.

1. Quid suffragia sint, superius in propria materia ostendimus, ubi diximus, esse quæ-

dam spiritualia subsidia, quibus quædam Ecclesiæ membra ab aliis juvantur, vel quoad satisfactionem pro pœna temporali, vel quoad meritum de congruo, aut impetrationem aliquorum bonorum, præsertim spiritualium vel quæ ad spiritualia conferant; quæ subsidia per sacrificia, orationes, et pia opera, Ecclesiæ membra sibi invicem præbent, interdum privatim, id est, singulæ personæ inter se, interdum vero publice, id est, auctoritate publica totius Ecclesiæ, et in persona ejus, vel ex publico, et communi thesauro ejus. Hic ergo solum agimus de suffragiis communibus; nam de privatis postea dicemus. Possunt autem illa ad tria capita revocari, scilicet, sacrificium Missæ, nam illud nomine totius Ecclesiæ offertur; orationes, et aliæ sacræ cæremoniæ, seu actiones, quæ a ministris Ecclesiæ, ut tales sunt, in persona totius Ecclesiæ fiunt. Item indulgentiæ, quæ vel a Summo Pontifice, vel ab aliis pastoribus juxta potestatem eis datam conceduntur.

Prima conclusio.

2. *Excommunicatio ut formidanda.*—Primo igitur certum est, excommunicatum majori excommunicatione ex intentione et voluntate ipsius Ecclesiæ his omnibus suffragiis privatum esse. In quo Doctores omnes conveniunt, Theologi in 4, dist. 18, ubi Magister, § Ligant quoque, et D. Thom., quæst. 2, art. 4; Bonav., Gabr., Palud., et alii; Sot., d. 22, quæst. 4, art. 4; Summistæ omnes, verb. *Excommunic.*; Navarr., c. 27, num. 17, et seq.; et Covar., qui alios refert, in c. Alma, p. 4, in initio, num. 3, et seq., et § 4, 5 et 6. Et sumitur ex Greg., lib. 2 Dialog., c. 23. Ratio vero est, quia in Ecclesia, et est potestas, et voluntas excludendi hominem contumacem et excommunicatum a participatione suffragiorum; ergo efficaciter id operatur. Consequentia est evidens, et antecedens quoad priorem partem constat, tum ex dictis supra de potestate ferendi censuras, tum ex proprio et peculiari jure, quod Ecclesia habet in hæc bona; cum enim sit eorum domina, aut saltem dispensatrix Christi nomine per Vicarium ejus, jure ac merito potest indignos ab horum bonorum participatione repellere. Quod autem velit et faciat, constat ex usu Ecclesiæ, et ex variis juribus, cap. A nobis, et c. Sacris, cum aliis, de Sent. excom., et 11, quæst. 3, per capita. In quibus etiam propter hanc causam cum aliis dicuntur excommunicati

SECT. I. UTRUM GRAVE PECCATUM SIT COMMUNES ORATIONES, ETC.

expelli ab Ecclesia, quia expelluntur a communibus suffragiis, sicut ethnici, Matth. 18. Dicuntur etiam tradi Sathanæ in c. Omnis Christianus, juxta modum loquendi Pauli, 1 ad Timoth. 4, et 1 ad Cor. 5: *Quia extra Ecclesiam diabolus est* (inquit Augustinus), *ac per hoc quasi diabolo traditur, qui ab Ecclesiastica communione removetur.* Item etiam, quia excommunicatus supponitur saltem in foro Ecclesiæ divina gratia sanctificante privatus, et in eo statu pertinax, nam ideo tali censura dignus habetur. Unde, cum ulterius privatur communibus Ecclesiæ auxiliis spiritualibus, quibus multum juvari posset ad obtinendam a Deo gratiam, vel motionem, qua a tali statu resurgeret, merito habetur quasi Sathanæ traditus. Propter quod jure optimo dixit Augustinus, nihil ita esse formidandum Christiano, sicut a Christi corpore separari. Unde multi consent, ad gravitatem hujus pœnæ indicandam, in primitiva Ecclesia permisisse Deum, ut per hujusmodi censuram peccatores traderentur potestati dæmonis, etiam corporaliter vexandi; sic intelligentes illud Pauli, 1 ad Cor. 5: *Tradidi hunc hominem Sathanæ in interitum carnis.*

3. *Ecclesia excommunicando, quomodo pia.*—*Ecclesia quomodo sit domina, dispensatrix horum bonorum.*—Hic vero statim oriebatur difficultas, quomodo hæc pœna sit consentanea pietati Ecclesiæ, cum tam acerba sit. Quo modo etiam possit esse medicinalis, ut dicitur c. 4 de Sent. excom., in 6, cum directe videatur bonis animæ contraria, vel potius quasi radicibus ea tollere. Verumtamen de hac re satis diximus in principio disputationum de censuris in communi, et videri potest Covarr., d. 4 p., n. 9, in principio; licet enim hæc pœna directe consistat in privatione omnium spiritualium bonorum, nihilominus ex intentione Ecclesiæ ordinatur ad majus spirituale bonum, vel proprium ipsius excommunicati, ut ei vexatio det intellectum, vel commune aliorum, ut terrore in officio contineantur. De qua re extat optimum exemplum apud Gregor., lib. 4 Dialog., c. 55, et videri potest Ambr., lib. 2 Offic., c. 27, et alia, quæ referuntur 11, quæst. 3, c. Audi denique, et seq., et 24, quæst. 3, c. Resecandæ, et seq. Dico ergo Ecclesiam esse dominam, vel dispensatricem horum bonorum; nam quoad bona, quæ per indulgentias applicantur, est tantum dispensatrix, et potestas dispensandi est per se primo in capite, seu Christi Vicario, qui ea potestate et fideliter et juste

uti debet; et ideo, sicut non concedit tales indulgentias sine justa causa, ita postquam illas juste concedit toti Ecclesiæ universali, vel alicui particulari, aut provinciæ, vel loco, respective neminem ex solo arbitrio, et absque causa legitima ab eorum participatione excludit; esset enim illa personarum acceptio; at vero ex causa legitima merito excludit excommunicatum ab hujusmodi bonorum participatione; nam ea bona solum dispensantur inter membra Ecclesiæ unita; imo cum effectu non applicantur nisi membris vivis, ut suo loco vidimus. At vero aliorum suffragiorum, quæ in communibus orationibus, et sacris operibus consistunt, in tantum est Ecclesia domina, in quantum liberum ei est per membra sua illa operari. Tamen considerando etiam fructum horum operum, dominium ejus est in tota Ecclesia; Prælati autem sunt dispensatores, seu ministri, ut possint ad participationem talium bonorum aliquos admittere, vel excludere, non voluntarie, ut domini, sed ex justa causa, ut judices.

Secunda conclusio.

4. Secundo hinc etiam certum est, prohibitum esse publice orare pro excommunicatis, seu communia suffragia Ecclesiæ illis applicare. In hoc conveniunt citati Doctores, et sumitur etiam ex Cypriano, epist. 66. Et de hac assertionem videri potest Navarr., de Orat. et hor. canon., c. 49, n. 67; et Covar., dict. § 6, n. 4; et Gabr., lect. 26 in canon., lit. K, et seq. Ratio autem sumitur ex præcedente assertionem, quia intentio Ecclesiæ est privare excommunicatum his suffragiis; non potest autem aliter hoc efficaciter operari, nisi prohibendo ministris Ecclesiæ ne pro excommunicatis hæc suffragia offerant, antequam absolvantur. Et ita etiam loquuntur jura in c. A nobis 2, et c. Sacris, cum aliis, de Sent. excom. Unde fit, hoc præceptum ex genere suo obligare sub mortali, quod docuit expresse D. Thom., Quodl. 11, art. 9, et ex illo notavit Navarr., in Sum., cap. 27, n. 36. Et ratio est, tum quia materia illius præcepti gravis est; tum etiam quia hæc privatio communicationis in his spiritualibus, est directe intenta per Ecclesiam.

5. *Cur Ecclesia feria sexta Parasceves pro excommunicatis publice oret.*—Hic vero statim occurrit vulgaris objectio, quomodo Ecclesia in feria sexta Parasceves publice oret pro excommunicatis, si ipsamet prohibet

pro illis publice orare. Quod autem ipsa faciat, patet, quia orat pro hæreticis, et schismaticis, qui excommunicati sunt. In hac objectione expedienda, laborant Navarr., Covarr., et alii. Sed res est facillima, quia hæc prohibitio non est de jure divino, ut supra ostendi, tractando de censuris in communi; neque, quod tota Ecclesia oret pro excommunicato, est per se, et intrinsece malum, sicut statim dicemus non esse malum, ut privata persona pro illo oret; nam quoad hoc eadem est ratio, seclusa Ecclesiae prohibitione. Igitur hoc solum est malum ex prohibitione Ecclesiae, quæ potuisset ita excommunicationis censuram instituere, ut per eam privaret excommunicatum omni alia communicatione, et non hac, quæ consistit in suffragiorum oblatione. Ergo similiter, quamvis generatim prohibuerit hæc suffragia offerri, vel publice orari pro excommunicatis, potuit ab illa generali prohibitione excipere illum diem, et illum peculiarem modum publice orandi pro illis. Consulto autem utrumque conjungo, scilicet, et diem, et modum orandi, quia Navarr. supra, num. 71, ait, *Ecclesiam tunc orare pro exteris, et inimicis suis non orationibus institutis pro suis membris, sed aliis institutis pro iis, qui tales non sunt. Ex quo infert, quod licet nemo debeat orare nomine Ecclesiae, et velut persona publica pro infidelibus, et excommunicatis, orationibus deputatis ad orandum pro suis membris, sed sic orationibus, quas habet compositas ad orandum pro infidelibus, et excommunicatis.* Quæ sententia, ut vera sit, intelligenda est cum moderamine illius diei, et officii pro eo die instituti; nam si quis sacerdos vellet in Missa aliis diebus publice dicere illam orationem pro hæreticis vel schismaticis, quam pro illo solo die et officio Ecclesia instituit, graviter peccaret participando in sacris cum excommunicatis, quia Ecclesia non instituit eam orationem tali intentione, nec copiam fecit ministris suis utendi illa suo nomine, nisi in tali officio, et die; secus vero esset si quis privatim, et propria devotione uteretur illa oratione ad orandum pro apostatis, ut privata persona; ita enim id facere potest illa oratione, sicut quibuscumque aliis verbis ab ipso compositis. Et fortasse hoc solum voluit docere Navar. sup. Cur autem Ecclesia illo die speciali hujusmodi dispensatione (ut sic dicam) usa fuerit, facile est congruentias reddere. Potissima esse videtur, quia eo die representatur mors Christi, cujus meritum, vel

effectus quoad sufficientiam ad omnes homines sine ulla exceptione extenditur; et jure optimo voluit Ecclesia, quantum est de se, pro omnibus intercedere, ut in omnibus efficaciam habeat. Est ergo hoc peculiare privilegium illius diei, quod intelligendum est quantum ad directam orationem publicam pro iis excommunicatis; nam si oratio directe fiat, et in generali pro Ecclesiae dilatatione, vel unione, seu augmento, quamvis indirecte possit talis oratio redundare in bonum hæreticorum, aut schismaticorum, quorum conversione, vel emendatione Ecclesia augetur, vel unitur, talis oratio publica non est prohibita, quia per se fit pro Ecclesia, ut latius declaravi superiori tom., disp. 78, sect. 2, ad fin.

SECTIO II.

An omnes excommunicati vel solum excepti jure novo Concilii Constantiensis privati sint communibus suffragiis Ecclesiae.

1. Ad hunc effectum amplius declarandum, necesse est investigare, in quibus excommunicatis locum habeat. Et non inquiri de majori, aut de minori excommunicatione ligatis; jam enim dixi, sermonem nunc solum esse de majori excommunicatione. Hæc tamen varios habet status; interdum enim est occulta, utpote generatim lata, et per delictum occultam contracta; interdum vero est publica, vel sine juridica denunciatione in particulari et nomine proprio facta, vel cum illa. Certum ergo est, prædictum effectum habere locum in nominatim excommunicato, atque etiam in manifesto percussore clerici, quando tam publicus est, ut nulla tergiversatione possit celari. De aliis vero dubitatio est; oriturque dubitandi ratio, ex nova constitutione seu Extravag. *Ad evitanda scandala*, quæ a nobis hoc loco proponenda est, et quoad hunc effectum declaranda; quoad alios vero in discursu materiae tractabitur.

2. *Extravag. Ad evitanda scandala, ex Concil. Basiliens. explicatur.* — *Concil. Basiliens. an constitutionem hanc valide tulerit.* — *Hæc Extravag. non ex illius Concil. et aliorum, sed ab usu Ecclesiae comprobatur, et quo a Pontifice esse credatur.* — In Concilio ergo Basiliensi, sess. 20, ad fin., sic legitur: *Ad vitanda scandala, et multa pericula, subveniendumque conscientis timoratis, statuit etiam quod nemo deinceps a communione aliquis in sacramentorum administratione, vel*

receptione, aut aliis quibuscumque divinis, vel extra, prætextu cujuscumque sententiæ, aut censuræ Ecclesiasticæ, seu suspensionis, aut prohibitionis ab homine vel a jure generaliter promulgatæ teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Ecclesiasticum observare, nisi sententiæ, prohibitio, suspensio, vel censura hujusmodi fuerit in vel contra personam, collegium, universitatem, Ecclesiam, aut locum, certum, aut certam, a iudice publicata, vel denunciata specialiter, et expresse, aut si aliquem ita notorie excommunicationis sententiæ constiterit incidisse quod nulla possit tergiversatione celari, aut aliquo modo juris suffragio excusari. Nam a communione illius abstinere vult, juxta canonicas sanctiones. Per hoc tamen hujusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos, non intendit in aliquo relevare, nec eis quomodolibet suffragari. Circa quam Extravag. primo advertendum est, eandem referri ex Concilio Constantiensi a D. Antonino, 3 p., tit. 25, c. 3, quem postea alii multi secuti sunt, quos infra referam. In actis autem, quæ nunc habemus ex Concil. Constantiensi, tale decretum non habetur, sed solum in Basiliensi; ex quo solo, ac per se considerato non potest illa constitutio habere vim legis obligantis universam Ecclesiam, et derogantis, seu limitantis antiquum jus; nam Concilium illud, quando illam edidit constitutionem, vel non erat legitimum, nec sub obedientia Summi Pontificis procedebat, vel saltem a Summo Pontifice nunquam confirmationem obtinuit, ut late prosequitur Turrecremata, in Sum. de Eccles., lib. 2, cap. 400. Et sumitur ex Concilio Lateranensi sub Leone X, circa finem; et ex Bulla retractationum Pii II. Neque satisfacit, quod significat Covar., in c. Alma, 4 p., § 2, num. 7, dicens, quæ in Synodo Basiliensi, vel Constantiensi acta fuerunt circa damnationem quorundam articulorum hæreticorum, et causas beneficiale ac censuras, approbata fuisse Apostolica auctoritate, sicut apparet (inquit) ex Bullis Martini V, et Nicolai V, Romanorum Pontificum, quæ quidem approbationes in ipso Conciliorum Codice continentur. Hoc (inquam) non satisfacit; nam in Bulla Martini V, quæ habetur in fine Concilii Constantiensis, habetur quidem damnatio Joannis Wicleph, et Hus, et illorum hæresum. In Bulla autem Nicolai V, quæ habetur in fine Concilii Basiliensis, approbantur acta in eo Concilio quoad causas quasdam beneficiale; de censuris autem nihil

video ab illis Pontificibus esse approbatum, quod ad jus pertineat, sed solum de illis, quæ ad ea negotia, vel facta, quæ confirmat, pertinere potuerunt. Addit vero Ugolin., tab. 4, c. 43, § 7, in principio, illam constitutionem, prout in Concilio Basiliensi continetur, et probatam fuisse a Nicolao Papa V, per Bullam super approbatione Actorum in Concilio Basiliensi. Verumtamen nec in tomis Conciliorum habetur, neque ab aliis auctoribus refertur alia Bulla Nicolai V approbationis Concilii Basiliensis, præter eam quæ in tomo 4 Conciliorum in fine ejusdem Concilii habetur, in qua non fit generalis approbatio, sed solum quoad promotiones, electiones, dispensationes, absolutiones, et alia similia ad factum, non ad jus concedendum pertinentia, ut evidenter ex tenore totius Bullæ constat. Itaque si in sola auctoritate illorum Conciliorum sisteremus, nullam vim illa Extravagans haberet; tamen quia ab universali Ecclesia recepta est, et usu probata, imo (ut creditur) a Summo Pontifice manavit, ideo non est dubium, quin obligatio vitandi excommunicatos juxta moderationem in illa factam observanda sit; in quo conveniunt omnes auctores citati, et citandi.

3. *Differentia in contextu Extravag. Ad evitanda.* — Secundo est observanda differentia quædam, quæ inter auctores est in littera hujus Extravagantis referenda, et consequenter in ejus dispositione restringenda vel amplianda. Duo enim casus in illa ponuntur, in quibus excommunicatus vitandus est. Primus, quando nominatim per particularem sententiam et denunciationem excommunicatio in aliquem lata est; quoad hanc partem nulla est differentia in littera referenda, quamvis in sensu, et explicatione sint nonnullæ discordiæ, ut infra dicam. Secundus casus est, quando excommunicatio est ita publica, ut nulla tergiversatione celari possit. Et in hoc est magnum discrimen in ipsa littera; nam prout habetur in Concilio Basiliensi, casus est generalis de omni sententiæ excommunicationis; imo Navarrus cum aliis illam extendit ad publicam suspensionem, et interdictum. At vero longe aliter refertur hic casus ab Anton. juxta Concilium Constantiense his verbis: *Salvo, si quem pro sacrilega manuum injectione in clericum sententiæ latam a canone adeo notorie constiterit incidisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari, neque alio suffragio excusari. Nam a communione illius, licet denunciatus*

non fuerit, volumus abstinere juxta canonicas sanctiones. Juxta quam lectionem solum in illo speciali casu vitandus est publicus excommunicatus. Et inde potius firmatur regula, ut nullus alius excommunicatus, quantumvis publicus, vitandus sit, donec sit denunciatus.

4. *Dissensio in lect. prædictæ Extravag.* — Est autem inter Doctores magna dissensio in approbando alterutro ex his contextibus, ut in praxi tanquam lex servandus sit. Priorem ex Concilio Basiliensi approbant Abbas in Clement. 2 de Sent. excomm.; Felin. late in c. Rodolphus, de Rescript., num. 39; Navarr., in cap. 4, § Laboret, de Pœnit., dist. 6, num. 10 et seq., qui addit fuisse postea illam Extravagantem Basiliensium receptam in Concilio Bituricensi, et in statutis Ecclesiæ Gallicanæ, et Concordatis inter Leonem X, et Regem Gallia Franciscum, quæ habentur etiam in Concilio Lateranensi sub Leone X, sess. 41, ubi prædicta constitutio eisdem verbis refertur, quibus habetur in Concilio Basiliensi, ut notat idem Navarrus, in Summa, c. 27, num. 35. Eandem sententiam sequitur Covarruv., dicto § 7, num. 7, et Ugolinus, dicto § 7, num. 7, qui referunt Abbatem, et alios. Idem Sylvest., verbo *Excommunicatio* 5, num. 9. Fundamentum est, quia de forma et contextu Concilii Basiliensis constat nobis ex actis illius Concilii. De forma autem Concilii Constantiensis non constat nisi ex narratione quorundam Doctorum. Et quamvis constaret, tamen constitutio Concilii Basiliensis posterior est, quæ priorem correxit ac limitavit. Et, quod magis urget, Leo X, cum Concilio Lateranensi, postea formam Concilii Basiliensis confirmavit. Quam proinde postea secutum est Concilium Moguntinum, cap. 104.

5. *Prohibitio hæc est limitanda ex forma Concil. Constantiensis.* — Nihilominus contraria sententia vera est, scilicet, nunc limitandam esse hanc prohibitionem juxta formam attributam Concilio Constantiensi, ut sentiunt plures, et graves Doctores, D. Antoninus, in dicto tit. 25, cap. 3, et in tractatu de Censuris, cap. 83, alias in tractatu de Excommunicat., cap. 76, num. 46, qui habetur in tomo 14 tract. diversor. Doctorum; Cajetanus, in Summa, verbo *Excommunicatio minor*; Victoria, in Summa, de Excomm., num. 40; Adrianus, in 4, materia de Euchar., quæst. penult., et materia de Confess., dub. 9, et de Clavib., quæst. 3; Major, in 4, dist. 48, quæst. 3, ubi (quod mirum est) idem

refert ex pragmatica sanctione Gallicana, cap. de Excommunicatis non vitandis; Soto in 4, dist. 22, quæst. 1, art. 4; et Joann. Gutierrez, lib. 1 Canonic. quæst., cap. 4, ubi copiose hoc disputat, et plures alios auctores refert. Et hanc partem sequuntur fere omnes Summistæ. Fundamentum est, quia illa constitutio, sub ea forma, edita creditur a Martino V, ut ex testimoniis fide dignis superius refert Antoninus, dicens Papam de hac re interrogatum respondisse: *Illa est una de Concordatis, et volo quod semper duret.* Neque illa omnia, quæ posterius facta dicuntur, eam formam derogare aut restringere potuerunt, tum quia Concilium Basiliense per se ad hoc potestatem non habuit, neque in hoc fuit a Nicolao V approbatum, ut dictum est; tum etiam, quia licet illud Concilium in sua constitutione verbum seu restrictionem ad percussionem clerici omiserit, non tamen expresse retractavit priorem constitutionem Martini V. Quod maxime dicendum est ad acta Concilii Lateranensis, quia ibi non agebatur de lege ferenda, aut observanda circa hoc pro universa Ecclesia, sed solum de Concordatis inter Gallos, et Pontificem, qui illa forma contenti fuerunt; non tamen propterea legem sanxerunt ab universa Ecclesia observandam; tum maxime quia usu totius Ecclesiæ ea forma jam est approbata et recepta, ut prædicti omnes auctores referunt; et constat ex usu Gallia, Germaniæ, etc., ubi Catholici sine scrupulo communicant cum hæreticis publicis, et schismaticis; propter quam consuetudinem in hanc tandem partem inclinavit Navarrus supra, et lib. 1 Consilior, tit. de Constitut., consil. 4, quæst. 24, et idem servari videmus in aliis regionibus inter Catholicos. Denique constitutio illa, prout ex Concilio Constantiensi refertur, utilissima est ad finem in eadem constitutione expressum, scilicet ad vitanda scandala, et sedandas timoratas conscientias; ergo cum ob eam causam communi consuetudine probata et recepta sit, non est cur amplius restringatur.

6. *Objectio. — Solutio. — Cur in d. Extrav. sola excommunicatio ob clerici percussionem excipiatur.* — Sed objiciunt aliqui, quia non est major ratio de publico excommunicato ob clerici percussionem, quam ob aliam causam; ergo, si excipitur publice excommunicatus ob illam causam, excipiendus est etiam publice excommunicatus ob hæresim, quæ major causa est; et

consequenter omnis publicus excommunicatus excipiendus est, juxta dispositionem Concilii Basiliensis; nam, ubi est eadem ratio, esse debet eadem juris dispositio, 1. Illud, ad leg. Aquiliam, et argumento cap. Cum dilecta, de Confirmat. utili vel inutili. Respondetur primo, solam paritatem rationis non esse sufficiens argumentum in iis quæ ex jure positivo pendent, nisi ipse legislator ex similitudine rationis moveatur ad similem legem, aut prohibitionem faciendam, aut extendendam, ut sæpe fit, et fieri expedit, quod solum probatur ex dictis juribus. At vero si de facto lex vel prohibitio solum lata est in uno facto, vel materia, sub certis terminis, etiamsi in aliis appareat rationis similitudo, non propterea prohibitio, aut concessio extendenda est, quia ratio non sufficit, nisi accedat voluntas legislatoris. Secundo dico, plures rationes speciales posse hoc loco assignari, cur publicus excommunicatus ob percussionem clerici potius exceptus sit, quam alii: tum in favorem, et majorem securitatem personarum Ecclesiasticarum; tum quia delictum illud maxime scandalosum est; tum quia in illo casu, et jus ipsum valde notum est, et factum semper in Ecclesia fuit valde odiosum, et ex se potest esse ita notorium, ut omnem dubitationem excludat, quod in aliis delictis raro accidit. Et ideo, licet peccatum hæresis gravius sit, de illo tamen non est facta exceptio, quia, ubi fides viget, et facile possunt vitari hujusmodi hæretici, rarissime accidit, ut aliquis sit ita publicus hæreticus; ubi autem fides non viget, et copiosus est numerus hæreticorum, vix possunt a Catholicis vitari; et ideo utrobique infinita oriantur dubia, si de hoc etiam crimine exceptio facta fuisset.

Quæ personæ vitari præcipiantur per Extravag. Ad vitanda, quoad primam ejus partem.

7. Tertio sic stabilito hoc jure, explicandus est sensus utriusque partis, solum quantum spectat ad conditiones personarum, quæ ibi excipiuntur, seu vitari præcipiuntur; nam de modo, et actibus, in quibus vitandæ sunt, in discursu totius materiæ, et per singulos effectus est dicendum. In priori ergo parte excipitur nominatim excommunicatus, vel alia censura ligatus. Itaque non satis est incurrisse censuram ipso jure latam, neque etiam ab homine per sententiam generalem,

ut in ipso textu expresse continetur. Ex quo etiam constat hanc constitutionem quoad hanc partem ad omnes censuras extendi, ad quas cum proportionem sunt applicanda illa verba, *Contra personam, collegium, universitatem, Ecclesiam, aut locum, certum, aut certam*, nam, quod ad nos nunc attinet, excommunicatio contra certam personam ferri debet; reliqua vero propter suspensionem, vel interdictum posita sunt; debet autem excommunicatio ferri contra certam personam specialiter, et expresse, ut ibidem dicitur, id est, nominatim, ut omnes exponunt.

8. *Num excommunicatus ab homine per sententiam specialem vitandus sit. — Denunciatio necessaria omnino est, ut quis vitetur. — In quo differat publicatio a denunciatione.* — Dubitant autem Navarrus, et alii, an sufficiat aliquem esse excommunicatum ab homine per sententiam specialem in eum latam, vel necesse sit eum post sententiam publice denunciari. Nam, quod primum sufficiat, docuit Adrianus, in dict. dub. 9, de Confess., et Medina, C. de Confess., quæst. de Confess. confessori excomm. scient. fact., et Petrus Soto, lect. 6 de Confess., et lect. ult. de Excomm., et Felinus, supra, quem Navarr. citat. Et videntur habere magnum fundamentum in textu, tum quia solum excipit excommunicatos a jure, vel ab homine per sententiam generaliter promulgatam; tum etiam quia posterius sub disjunctione dicit: *Nisi sententia fuerit a judice publicata, vel denunciata, specialiter et expresse*; ergo satis erit, quod sententia promulgata sit in speciali, quamvis non fuerit denunciata, quia ad veritatem disjunctivæ una pars sufficit. Nihilominus contraria sententia communis est, quam tenet Navarr., dict. cap. 27, num. 52, et dict. cap. 4, § Laboret, de Pœnit., dist. 6, num. 23, et Covarr., Ugolin., Gutierrez, et alii supra citati. Et est probabilior, et in praxi sequenda, quia consuetudo, quæ est optima legum interpretis, ita legem illam acceptavit, et interpretata est. Et præterea, quia id est maxime consentaneum fini illius legis, scilicet, ad vitanda scandala, etc., ac non discordat a rigore et proprietate litteræ; nam, licet in principio solum excludere videatur censuram latam per jus, aut generalem sententiam, tamen, cum postea loquitur de speciali, non tantum requirit, ut lata sit, sed etiam, ut sit *publicata vel denunciata*. Quæ duo verba non ponuntur disjunctive tanquam diversa, sed tanquam æquipol-

lencia, nisi quod participium *publicata*, proprie refertur ad censuram, vel sententiam, *denunciata* vero ad personam; quamvis etiam possint (ut jam dicam) eadem verba alia ratione explicari. Et confirmatur, nam excommunicatus a jure, quantumvis publicus, non est vitandus, donec sit denunciatus, excepto casu percussione clericum; neque etiam excommunicatus per sententiam generalem; ergo nec excommunicatus per specialem, donec per illam persona declaretur, et publicetur excommunicata. Videtur autem verbum *publicata*, generalius, quam *denunciata*; proprie enim excommunicationis sententia denunciari dicitur, quando ore profertur publice in Ecclesia, ut fieri solet; publicari autem dicitur vel illo modo, vel etiam quando in foro, aut in aliis publicis locis affigitur, vel quacumque alia ratione ita promulgatur, ut in communem omnium notitiam venire possit, quæ omnia sub illo verbo *publicata*, comprehenduntur. Est autem adeo necessaria publicatio, ut ipsemet parochus, etiamsi secum habeat sententiam declaratoriam factam contra talem personam, non teneatur illam vitare, donec publice tempore præscripto illam denunciet; nec male faciet illum admonendo, ut respiscat, antequam publicetur talis sententia jam sibi ad denunciandum tradita, ut Navarrus, et alii citati indicaverunt.

9. *Quanta esse debet hæc notitia, ut obliget ad excommunicatum vitandum.* — Quod, si quis interroget, quanta esse debeat hæc publica notitia denunciationis factæ, ut obliget ad vitandum excommunicatum, dicendum est, per se loquendo, et ex parte ipsius sententiæ, et judicis ferentis illam, sufficere, quod actione aliqua publica, et communi consuetudine usitata ad res juridice promulgandas, publicata sit, ut supra latius diximus, agentes de denunciatione censure in communi. Ex parte vero aliorum satis est, quod per testimonia fide digna, vel publicam formam, ad eorum notitiam deveniat eam publicationem esse factam. Quod notavit Navarrus, lib. 5. Consil., tit. de Sent. excom., consil. 54, argum. cap. Illud, de Cleric. excomm. minist., ubi significatur sufficere publicam famam excommunicationis alicujus, ut vitandus sit; quod ergo jure antiquo sufficiebat respectu excommunicationis absolute, nunc sufficit respectu excommunicationis denunciatae. Quod tamen ita intelligendum puto, ut fama talis sit, quæ probabilem, et moraliter certam notitiam conferat; alioqui

quando res fuerit dubia, non oriatur talis obligatio, tum quia in dubiis melior est conditio possidentis, tum etiam quia intentio illius novi juris, quod explicamus, fuit tollere dubia, et tantum obligare in re certa.

10. *Non sufficit, ut quis vitetur, ut publicatus sit sub conditione de futuro.* — Adde præterea non satis esse, ut sententia excommunicationis contra certam personam lata solum de futuro et sub conditione, publicata etiam fuerit juridice, quia, cum illa sententia tantum conditionata sit respectu censure, publicatio ejus non est simpliciter publicatio aut denuntiatio censure. Oportet ergo, ut post impletam conditionem feratur sententia absoluta contra talem personam in particulari, et publicetur seu denunciatur; et tunc dicitur proprie talis persona nominatim excommunicari, sive proprio notetur nomine, sive talibus circumstantiis et signis, quibus sufficenter, et in particulari designetur persona, contra quam talis sententia fertur, ut advertunt Major, dist. 18, quæst. 2 et 3, et Covarr., supra, § 2, num. 8, qui Doctores alios et jura adducit. Oportet tamen considerare non satis esse, quod sub generali clausula aliquis comprehendatur; ut si sententia dicat, *Excommunicamus Petrum, et sequaces*, Petrus erit nominatim excommunicatus, non vero alii. Denique advertunt Covarr., dict. § 2, num. 9, et Sot., dist. 4, quæst. 5, art. 6, dist. 13, art. 3, dist. 22, quæst. 4, art. 4, satis esse, ut aliquis censeatur nominatim excommunicatus, quod in eum lata et publicata sit sententia declaratoria criminis commissi, cui jure ipso annexa est excommunicatio, quando videlicet tale jus certum, atque indubitatum est; nam tunc perinde est declarare illum commisisse tale crimen, ac declarare incurrisse censure illi crimini annexas; imo is videtur scopus talis sententiæ declaratoriæ.

Quis dicatur manifestus clericum percussor.

11. *Quot testes necessarii ad facti notitiam sint.* — Circa alteram partem illius constitutionis dubitari potest, quid sit aliquem esse notorium percussorem clericum. Sed hoc satis videtur in ipsamet Extrav. declaratum; nam imprimis sermo in illa est de notorietate facti, non juris; nam hoc delictum crimen versatur inter priorem et posteriorem partem ejus; in priori enim regula generalis posita est, ut excommunicatus vitandus noto-

rius esse debeat notorietate juris, id est, per sententiam publicam, juxta cap. ult. de Cohab. cler. et mulier.; in posteriori autem parte, exceptio posita est, ut in illo particulari delicto percussione clericum sufficiat excommunicatum esse notorium evidentia facti. Additur vero hanc evidentiam talem esse debere, ut nulla tergiversatione possit celari, aut aliquo modo juris suffragio excusari. Unde non satis est, quod delictum per sufficientes testes possit in jure probari, quia dum in eo statu existit, nondum est notorium, sed solum probabile. Item non satis est, quod de tali delicto sit publica infamia absque facti evidentia, quia sine hac nondum est delictum notorium, ut constat ex dict. cap. ult., et clarius ex cap. Tua nos, de Cohabit. cler. et mulier., ubi distinguitur delictum publicum ex evidentia, a publico ex fama, quod non tam notorium, quam famosum dicitur; illud vero prius ita notorium est, ut nulla tergiversatione celari possit; hujusmodi autem esse debet percussio clericum juxta tenorem illius Extravagantis. Unde in primis necessarium est, quod tale delictum factum sit coram multis testibus; et deinde, ut ex eorum testimonio ita factum sit publicum, ut nulla tergiversatione possit celari. Quantum autem testium numerus ad hujusmodi notorietatem facti requiratur, scrupulose inquiratur ab auctoribus; sed de ea re videri possunt, quæ 3 tom. dixi, disp. 67, sect. 5; nulla enim certior regula assignari potest, quam prudentis arbitrii; nullusque certus numerus testium designari potest, qui semper necessarii sit, sed juxta eorum qualitatem, et auctoritatem, et alias circumstantias, interdum major, interdum minor sufficere poterit. Idemque dicendum est de publica notitia talis facti ex hujusmodi testium relatione; non enim oportet, ut res ubique divulgata sit, aut in tota civitate, vel oppido, sed in magna ejus parte juxta prudentium arbitrium.

12. *An qui vident clericum percussorem teneantur percussorem vitare antequam magis notorium fiat.* — Sed inquirat aliquis, an illi, qui vident hujusmodi delictum, teneantur vitare hujusmodi percussorem antequam delictum magis publicum seu notorium fiat. Responderi potest primo, si taliter committatur delictum coram aliquibus, ut nihilominus moraliter censeatur secretum et occultum, quia nimirum, qui testes fuerunt, taciti creduntur, et sub secreto servaturi delictum, in eo casu non teneri ad vitandum hujusmodi

delinquentem etiam eos, qui delictum viderunt, quia nondum delictum notorium est, quod Extravagans illa requirit. At vero si delictum ita fiat coram aliquibus, ut ex modo, ac circumstantiis, quibus fit, moraliter censeatur publice fieri, et statim ac sine ulla mora divulgandum esse, etiam potest statim censeari moraliter notorium, et consequenter sic delinquentem et excommunicatum statim esse vitandum ab iis, qui delictum viderunt, quia quod parum distat, moraliter jam adesse censeatur. Quæ distinctio probabilis est. Primum tamen membrum dubitationem habet, et limitatione indiget, quia licet delictum illud non sit notorium simpliciter et respectu omnium, est tamen notorium iis qui viderunt; ergo id satis est, ut respectu illorum excommunicatus ille vitandus sit. Nam, si verba Extravagantis considerentur, non requirunt, ut delictum absolute sit notorium, sed ut notorie constet, delinquentem incidisse in sententiam canonis. Hæc enim sunt verba: *Aut, si aliquem ita notorie in sententiam canonis constiterit incidisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari.* Illis autem, qui viderunt, hoc modo notorie constat de tali excommunicatione, nec majorem certitudinem aut notitiam postea comparant, quando divulgatur delictum. Quapropter verisimilius certe videtur, respectu eorum, qui tale delictum viderunt, integrum manere jus antiquum; et consequenter utendum esse dict. cap. Cum non ab homine, de Sent. exc., scilicet, si non obstante illa notitia, adhuc crimen sit occultum, occulte tantum vitandum esse ab iis qui illud viderunt; si autem sit publicum, publice vitandum. Et tunc recte dicitur in alio membro, quando delictum publice committitur, non esse necessarium expectari majorem divulgationem, aut infamiam, quia a principio incipit esse in statu notorio et publico; et ideo, per se loquendo, et secluso alio scandalo, vel ratione alia per accidens occurrente, statim ille vitandus est, ac si jam esset denunciatus.

13. *Exponitur Extravagantis limitatio, Neque aliquo juris suffragio excusari.* — Additur vero in dicta Extrav. illa limitatio, *Neque aliquo juris suffragio excusari.* Quæ intelligenda est de probabili suffragio, et ita apparente, ut constituat rem dubiam. Erit autem hujusmodi suffragium, si quis alleget via tantum defensionis accidisse, ut alium percuteret; nam quamdiu oppositum non